

การใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยทางการพยาบาล

Using Mixed Method for Creditability in Nursing Research

ณิชาภัทร มนีพันธ์¹

บทนำ

ในปัจจุบันการทำวิจัยโดยใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพแบบใดแบบหนึ่งอาจไม่สามารถให้คำตอบทางการวิจัยที่เป็นทั้งความครอบคลุมพร้อมกับความละเอียดได้กับนักวิชาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพสาขาวิชาการพยาบาล จึงมีการใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีมากขึ้น เพื่อแสดงความน่าเชื่อถือของงานวิจัยซึ่งมีความสำคัญต่อการนำผลวิจัยไปใช้ทบทวนนี้แสดงถึงวิธีการวิจัยผสมวิธี ซึ่งสามารถเลือกใช้แบบแผนการวิจัย 4 แบบแผนหลักได้แก่ 1) แบบแผนสามเส้า 2) แบบแผนรองรับภายนอก 3) แบบแผนเชิงอธิบาย และ 4) แบบแผนเชิงสำรวจบุคคลแบบแผนการวิจัยเชิงผสมวิธีแต่ละแบบมีความเหมาะสมกับปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัยทางการพยาบาลที่แตกต่างกันออกไปการเลือกใช้แบบแผนการวิจัยใดๆ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการตอบปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลักต้องยึดการสร้างความน่าเชื่อถือของแต่ละวิธีในการสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยและต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ถ้าใช้ไม่ถูกต้องอาจส่งผลให้งานวิจัยมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานก้าวกระโดดก้าวกระโดด

ในช่วงศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา มีการได้ถึงกีด้วยวิธีการสำรวจหาความรู้ความจริงโดยการวิจัยที่ปราศจากในสังคม มีการแบ่งแนวคิดเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มแนวคิดปฏิฐานนิยม (Positivism) และกลุ่มแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) แต่เนื่องจากวิธีใดวิธีหนึ่งไม่สามารถค้นหาความรู้ความจริงได้ทั้งหมดปัจจุบันจึงมีนักวิจัยนำวิธีการวิจัยทั้งสองแนวคิดมาศึกษาร่วมกันในการตอบคำถามการวิจัยซึ่งทั้งสองวิธีมีแนวคิดปรัชญาพื้นฐานที่ต่างกันไปขั้นอยู่กับความสามารถการวิจัยว่าจะชี้นำด้วยวิธีวิจัยใดที่จะสามารถตอบคำถามการวิจัยนั้นได้ และการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นรูปแบบการวิจัยหนึ่ง ที่คำนึงถึงการวิจัยที่ใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ในการตอบคำถามการวิจัยซึ่งจะทำให้ได้คำตอบการวิจัยที่สมบูรณ์และเชื่อถือได้ ซึ่งในปัจจุบันการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ได้รับความนิยมแพร่หลายเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งการใช้วิธีวิจัยทั้งสองวิธี คือ ทั้งวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตอบคำถามของงานวิจัยเรื่องเดียวกัน สำหรับการวิจัยทางการพยาบาลมีการนำวิธีวิจัยแบบ

¹ นักศึกษาคณะศิริรัตน์ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาพัฒนาชุมชน ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี 261 ถ.เลี่ยงเมือง ต.แวงแฝง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000

E-mail: jenwit_10@hotmail.co.th

ผลงานวิจัยมากขึ้น เพราะเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยทำให้งานวิจัยมีคุณค่ามากขึ้น แต่การนำไปใช้นั้นต้องระมัดระวังและต้องศึกษาอย่างเข้าใจรวมทั้งสร้างความเข้าใจในแต่ละวิธีที่ถูกต้องในการนำไปใช้เนื่องจากการนำไปใช้ที่ไม่ถูกต้องอาจสร้างจุดอ่อนต่องานวิจัยมากกว่าสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวประเดิมต่างๆ ต่อไป

ปรัชญาพื้นฐานของการวิจัยแบบผสานวิธี

การวิจัย (Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างเป็นระบบ ใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่นักวิจัยต้องการศึกษา ดังนั้นความรู้ความเข้าใจในเรื่องระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) และวิธีการวิจัย (Research Method) จึงมีความสำคัญที่นักวิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จึงจะสามารถดำเนินการทำวิจัยให้ได้ค่าตอบที่เป็นความรู้ความจริง ลดความคล้องกับคำวิจัยอย่างแท้จริงในหลาย ทศวรรษที่ผ่านมา พนวจมีการตัดแยกทางวิชาการอย่างมากในเรื่องวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) ว่า วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Method) หรือ วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) มีความเหมาะสมสม ที่จะใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ความจริง ได้ดีมากกว่ากัน การตัดแบ่งดังกล่าว กลยุทธ์เป็น “สงครามกระบวนทัศน์ (Paradigm Wars)” กล่าวคือ นักวิธีวิทยาใช้ชุดของความคิดที่มีมุ่งมองโลกทัศน์ (Worldview) หรือฐานคติเชิงปรัชญา (Philosophy Assumption) ที่แตกต่างกัน ในการนำพิจารณาทำความเข้าใจเพื่อแสวงหาความรู้ความจริงที่ตนเอง ต้องการ (Tashakkori and Teddlie 1998 : 58-62) โดยกลุ่มแรกคือ กลุ่มปฏิฐานนิยม (Positivism) ซึ่งเชื่อว่าความรู้ ความจริงเป็นสิ่งสากล ปรากฏการณ์แบบเดียวกันต้องมีที่มาแบบเดียวกัน และเป็นสิ่งที่ต้องวัดได้ สังเกตได้รับรู้ด้วย ประสาทสัมผัสจึงใช้กระบวนทัศน์นี้เป็นหลักในการทำวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ส่วนอีกกลุ่มคือ กลุ่ม สรรค์สร้างนิยม (Constructivism) ที่เชื่อในปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มุ่งเน้นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ โดยอาศัยกระบวนการทำความจงใช้กระบวนทัศน์นี้เป็นหลักในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

อย่างไรก็ตาม การต้องแยกตั้งกล่าวไม่สามารถสรุปได้เนื่องจากไม่ว่าจะใช้รูปแบบวิธีใดก็ไม่สามารถให้คำตอบที่ครอบคลุมได้ เพราะแต่ละวิธีมีข้อดี ข้อจำกัดที่ต่างกันไป เช่น ผลของการวิจัยเชิงปริมาณ บางครั้งไม่สามารถสรุปอ้างอิงไปยังสภาพที่เป็นธรรมชาติได้ และผลของการวิจัยคุณภาพมีความเฉพาะเจาะจงต่อบริบทไม่สามารถสรุปอ้างอิงไปสู่บริบทอื่นๆ ได้ ดังนั้น จึงเกิดกลุ่มที่ต้องการจะยุติการต้องแยกตั้งกล่าว ได้ใช้แนวคิดที่เรียกว่า กลุ่มปฏิบัตินิยม (Pragmatism) มาใช้แสดงให้ความรู้ความจริง โดยกลุ่มนี้เชื่อว่า ไม่มีความรู้ความจริงได้ที่สมบูรณ์ได้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพราะขึ้นอยู่กับบริบท และเวลา จึงเสนอการใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods, Multimethod) คือใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในงานวิจัยหนึ่งๆ มากกว่าจำกัดอยู่เพียงวิธีการใดวิธีการหนึ่งเพียงวิธีเดียว ถ้านำวิธีการของ การวิจัยเชิงคุณภาพมาเสริมกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ก็น่าจะทำให้งานวิจัย มีพลังในการแสวงหาคำตอบได้มากยิ่งขึ้น (Creswell 2003 : 157)

เพราเหตุได้จึงต้องมีการเสริมกันระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ

เหตุผลประการแรก ก็ เพราะทั้งสองวิธีการต่างมีความสำคัญ ซึ่ง Datta (1994) เห็นว่ามีอย่างน้อย 5 ประการคือ 1) ได้มีการใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณ และวิธีการเชิงคุณภาพมานานแล้ว 2) นักวิจัยและนักประเมินจำนวนมากใช้ทั้งสองวิธี ดังกล่าว 3) แหล่งทุนได้ให้การสนับสนุนทั้งสองวิธี 4) ทั้งสองวิธีต่างมีอิทธิพลในเชิงนโยบาย และ 5) มีการสอนกันมาก ทั้งสองวิธีในสถาบันต่าง ๆ

เหตุผลประการที่สอง เพราะทั้งสองวิธีต่างก็มีข้อจำกัดในตัวเอง กล่าวคือ จุดอ่อนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ก็คือบางครั้งดำเนินการในห้องทดลอง หรือสถานการณ์ที่สร้างขึ้น แม้จะมีการควบคุมอย่างดีแต่บางครั้งผลไม่อาจ สรุปอ้างอิงไปยังสภาพที่เป็นธรรมชาติได้ ในทางตรงข้าม การวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาในสภาพธรรมชาติ ซึ่งผลของการวิจัย อาจเป็นลักษณะเฉพาะเจาะจงเสียจนไม่สามารถสรุปอ้างอิงไปสู่บริบทอื่นได้ ด้วยข้อแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ กับการวิจัยเชิงคุณภาพดังกล่าว ทำให้ไม่มีเหตุผล ที่จะทำให้นักวิจัยต้องเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อการศึกษาในแต่ละครั้ง นักวิจัยอาจเลือกทั้งสองวิธีการประกอบกัน ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น A Mixed Method Design จึงเป็นไปได้ที่บางครั้ง นักวิจัยเชิงปริมาณจะใช้วิธีการรวมรวมข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพ ขณะที่นักวิจัยเชิงคุณภาพอาจวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการเชิงปริมาณกล่าวได้ว่าทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่างมีความสำคัญ ต่ำนี้จุดเด่น และมีข้อจำกัดของตนเอง ถ้าได้นำมาเสริมกันจะช่วยเพิ่มจุดเด่นและลดจุดอ่อน เพิ่มความน่าเชื่อถือของงานวิจัย และ ความครอบคลุมชัดเจนของผลการวิจัยยิ่งขึ้น

สิ่งที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

สิ่งที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของงานวิจัยบางอย่าง เช่น การเลือกตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอ บางครั้งเหตุผลจากความหลากหลาย นักวิจัยหลายคนใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกันทั้งในวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการวิจัย เชิงปริมาณ ซึ่งการใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกันไม่เหมาะสม เนื่องจากการวิจัยเชิงปริมาณให้ความสำคัญกับการรวม ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่และใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มีความอิ่มตัว (Saturated Data) โดยรวมข้อมูลเชิงลึกจาก ผู้ที่ข้อมูลที่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ที่สามารถท้อนภาพหรือถ่ายทอดประสบการณ์จริงที่แสดงถึงปรากฏการณ์ (Phenomena) ที่ต้องการศึกษาแต่การวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่มีการกำหนดขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง กรณีการศึกษา ที่ตัวกลุ่มประสงค์ของการวิจัยทั้งหมดด้วยไม่ชัดเจนไม่มีเหตุผลต้องใช้ตัวอย่างเดียวกันสำหรับทั้ง 2 กลุ่ม เช่น การวิจัย แบบผสานวิธีที่ดำเนินการไปพร้อมกันโดยการวิจัยเชิงคุณภาพเด่นนำการวิจัยเชิงปริมาณ วิธีวิจัยเชิงปริมาณจะใช้ กลุ่มตัวอย่างของวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพจะน้อยเกินไปที่จะเป็นตัวแทน ทำให้เป็นปัญหาต่อความตรงของข้อมูล ฉะนั้น การเลือกกลุ่มตัวอย่างของวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพร่วมกับวิธีเชิงปริมาณ หรือวิธีเชิงคุณภาพกระทำตามหลังวิธีเชิงปริมาณ หรือในทาง กลับกันก็ตาม จำเป็นต้องอิสระตอกันในทุกการศึกษา การรวมผลการศึกษา (Combining Results) ปัญหาของการให้ น้ำหนักของผลการศึกษาแต่ละส่วนกุนนำไปใช้แก้ปัญหา เมื่อข้อค้นพบมีการตีความภายใต้บริบทของข้อมูล ฉะนั้น

ข้อค้นพบแต่ละส่วนจะเหมาะสมกับแต่ละปัญหา น้ำหนักที่ค้นพบมาจากวิธีการแต่ละวิธี ในกรณีที่ผลการวิจัยมีความขัดแย้งกันใน 2 วิธี อาจจะมีปัญหาว่าผลการศึกษาใดถูกต้อง ในการสรุปผลการศึกษาในงานวิจัยที่เป็นภาพรวมมักจะใช้ทั้ง 2 วิธี โดยแยกนำเสนอเป็นแต่ละส่วน ถ้าผลการศึกษาสอดคล้องกันก็จะเสริมชื่งกันและกันทำให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

ความสำคัญและลักษณะของการวิจัยทางการพยาบาล

การวิจัยทางการพยาบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างองค์ความรู้ทางการพยาบาล มีผลต่อการพัฒนาของวิชาชีพพยาบาลและสิ่งสำคัญคือ พัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลอันเป็นผลให้ผู้รับบริการและสังคมโดยรวมได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพ รวมทั้งได้รับการบริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้สังคมยอมรับเห็นคุณค่าและให้ความเชื่อถือวิชาชีพพยาบาลมากขึ้น ทำให้เกิดการยอมรับวิชาชีพพยาบาลในฐานะที่เป็นวิชาชีพที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคมมากขึ้น นอกจากนั้นการทำวิจัยได้ถูกกำหนดให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาตำแหน่งหน้าที่ของพยาบาลในหน่วยงานของทบทวนมหาวิทยาลัยและกระทรวงสาธารณสุข เพื่อแสดงความสามารถเชิงวิชาการในการพัฒนางานที่รับผิดชอบ ดังนั้นการวิจัยทางการพยาบาลจึงมีความสำคัญและเป็นกลไกสำคัญในการปรับปรุงการให้บริการของพยาบาลเพื่อจุดมุ่งหมายสูงสุดคือ การปรับปรุงการปฏิบัติของสมาชิกในวิชาชีพให้สามารถให้บริการที่ดีที่สุดแก่ผู้รับบริการ (Polit and Hungler 2000 : 645)

สำหรับงานวิจัยทางการพยาบาลยังมีปริมาณไม่นักนักและร้อยละ 80 เป็นงานวิจัยที่กระทำในมหาวิทยาลัย การเผยแพร่และการนำผลการวิจัยไปใช้มีค่อนข้างน้อย ผลการวิจัยยังอยู่ในลักษณะกระแสจัดการจากมีการศึกษาซึ่งก่อนในเรื่องเดียวกัน หรือเรื่องที่คล้ายคลึงกัน โดยไม่มีการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้อย่างเป็นระบบและขาดการประสานร่วมกัน ลักษณะงานวิจัย เป็นการวิจัยเชิงบรรยายมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาเป็นการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง สำหรับวิจัยพسانวิธีมีน้อยมาก อาจเป็นเพราะการวิจัยเชิงบรรยายเป็นการวิจัยที่มีวิธีการไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน หากลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างได้จำกัด กว่า จึงเหมาะสมสำหรับผู้ที่เริ่มทำการวิจัยในเบื้องต้นหรือเป็นเรื่องแรก สำหรับวิจัยพسانวิธี ที่มีจำนวนน้อยอาจมาจากสาเหตุจากความซับซ้อนในระเบียบวิธีการวิจัย มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาที่ใช้ทดลอง รวมทั้งการควบคุมตัวแปรภายนอกทำได้ยาก บางงานวิจัยมีค่าใช้จ่ายที่สูง เป็นต้น

งานวิจัยทางการพยาบาลส่วนใหญ่ยังขาดความน่าเชื่อถือในผลการวิจัยอยู่มาก เนื่องจากผลการวิจัยส่วนใหญ่จะได้องค์ความรู้ในมุมกว้างแต่จำกัดความลุ่มลึก จึงทำให้ผลการวิจัยที่ได้ส่วนใหญ่ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์หรือแนวทางการปฏิบัติงานของพยาบาล วิธีการวิจัยแบบพسانวิธีจะเป็นทางเลือกหนึ่งของนักวิจัยทางการพยาบาลที่จะนำระเบียบวิจัยแบบพسانวิธีไปสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัยทางการพยาบาลต่อไป

การสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยทางการพยาบาล

ในปัจจุบันการวิจัยแบบพسانวิธี มีการนำมาใช้ในการวิจัยทางสุขภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแนวคิด ปฏิรูปนิยมและกลุ่มแนวคิดประภูมิการณ์นิยมที่ต้องใช้หั้งสองวิธีในการตอบคำถามการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวิต สุขภาพ และพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งวิธีเดียวไม่สามารถตอบคำถามได้สมบูรณ์ชัดเจน ฉะนั้นนักวิจัยจึงควรศึกษาและสร้างความเข้าใจ ในวิธีการที่ถูกต้องก่อนการนำการวิจัยแบบพسانวิธีไปใช้ในการวิจัย ซึ่งวิธีการวิจัยแบบพسانวิธีนี้เป็นวิธีการที่มีประโยชน์สร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยทำให้งานวิจัยมีคุณค่ามากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปสู่การสร้าง และพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาพต่อไป

การกำหนดสัญลักษณ์ของวิธีการวิจัยแบบพسانวิธี

การกำหนดสัญลักษณ์หรือการเขียน ได้อย่างแกรมจิช่วงในการอธิบายกระบวนการ วิธีการ และผลผลิตของ วิธีการวิจัยแบบพسانวิธี และยังช่วยในการสื่อสาร ทำความเข้าใจในกระบวนการ ที่บัซชันของการศึกษาอีกด้วย Morse (1991) และ Clark (2005) ได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษาเชิงสมมติ ดังนี้

1. QUAN วิธีการเชิงปริมาณเป็นวิธี การหลัก
2. QUAL วิธีการเชิงคุณภาพเป็นวิธี การหลัก
3. quan วิธีการเชิงปริมาณเป็นวิธี การรอง
4. qual วิธีการเชิงคุณภาพเป็นวิธี การหลัก
5. → การดำเนินการวิจัยเป็น ลำดับต่อเนื่อง
6. + การดำเนินการวิจัยเป็นไป พร้อมกัน
7. () วิธีการที่เขียนในวงเล็บ ตัว หนังสือที่อยู่ในวงเล็บเป็นอักษรตัวใหญ่แสดงถึงวิธีการรองรับ ภายใต้ที่เป็นรองตัว และ หนังสือที่อยู่ในวงเล็บเป็นอักษรตัวใหญ่แสดงถึงวิธีการหลัก

ตัวอย่างการเขียนและคำอธิบายสัญลักษณ์ เป็นดังนี้

1. QUAL + quan ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ หาคำตอบไปพร้อมกับการศึกษาเชิงปริมาณ แต่วิธีการ เชิงคุณภาพเป็นหลักในการหา คำตอบ
2. QUAL → quan ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ หาคำตอบก่อนแล้วจึงใช้การศึกษาเชิง ปริมาณหาคำตอบ ต่อเนื่อง โดยมีการศึกษา เชิงคุณภาพเป็นหลักและใช้การศึกษาเชิง ปริมาณเป็นรอง
3. QUAN + qual ใช้การศึกษาเชิงปริมาณ หาคำตอบไปพร้อมกับการศึกษาเชิงคุณภาพ แต่วิธีการ เชิงปริมาณเป็นหลักในการหาคำตอบ
4. QUAN → qual ใช้การศึกษาเชิงปริมาณ หาคำตอบก่อนแล้วจึงใช้การศึกษาเชิงคุณภาพหาคำตอบ ต่อเนื่อง โดยมีการศึกษาเชิงปริมาณเป็นหลักและใช้การศึกษาเชิงคุณภาพเป็นรอง
5. QUAN + QUAL ใช้การศึกษาเชิงปริมาณหาคำตอบไปพร้อมกับการ ศึกษาเชิงคุณภาพโดยหั้งสอง วิธีการ มีน้ำหนักความสำคัญเท่ากัน
6. QUAN (qual) ใช้การศึกษาเชิงปริมาณเป็นหลัก วิธีการเชิงคุณภาพ เป็นรอง (รองรับภายใต้)
7. QUAL (quan) ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก วิธีการเชิงปริมาณ เป็นรอง (รองรับภายใต้)

6 วิจัยและประเมินผลกลุ่มราชธานี 3,2 (ก.ค.-ธ.ค. 2557)

รูปแบบบวชิริวิจัยแบบผสมวิธี และตัวอย่างของการวิจัยแบบผสมวิธีทางการพยาบาล

การวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย 4 รูปแบบหลัก โดยที่แต่ละรูปแบบ ประกอบด้วยรูปแบบอย่างๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปแบบแผนการศึกษาเชิงผสมวิธี

รูปแบบการศึกษา	ระยะเวลา	การให้น้ำหนัก ความสำคัญ	ลักษณะ
1.แบบแผนแบบสามเหล้า (Triangulation)	ดำเนินการพร้อมกันทั้งชั้นมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Concurrent)	เท่ากัน (Equal)	QUAN+QUAL
2.แบบแผนแบบรองรับ ภายใน (Embedded)	เป็นการศึกษาระยะเดียวหรือต่อเนื่องกัน (Concurrent or Sequential)	ให้ความสำคัญไม่เท่าเทียมกัน (Unequal)	QUAN (qual) หรือ QUAL (quan)
3.แบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory)	เริ่มต้นด้วยการศึกษาเชิงปริมาณก่อนเสมอแล้วศึกษาเชิงคุณภาพ (Sequential : Quantitative Followed by Qualitative)	ส่วนใหญ่วิธีการเชิงปริมาณเป็นหลัก	QUAN → qual
4.แบบแผนเชิงสำรวจ (Exploratory)	เริ่มต้นด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพแล้วศึกษาเชิงปริมาณ (Sequential : Qualitative Followed by Quantitative)	ส่วนใหญ่วิธีการเชิงคุณภาพเป็นหลัก	QUAL → quan

ที่มา : ประยุกต์จาก Creswell and Plano Clark 2007 : 198

ตัวอย่างรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ที่นำมาสร้างความน่าเชื่อถือทางการพยาบาล

1. รูปแบบการวิจัยแบบสามส้า (Triangulation Design)

เป็นรูปแบบ วิธีการวิจัยเชิงผสมวิธี โดยใช้การศึกษาเชิงปริมาณท้าตอบไปพร้อมกับการศึกษาเชิงคุณภาพ และให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองอย่างเท่าเทียมกัน ใช้ช่วงระยะเวลาดำเนินการวิจัยในระยะเดียวกัน คำนึงถึงความต้องการของผู้รับบริการที่หน่วยบริการปฐมภูมิแห่งหนึ่ง โดยผู้วิจัยมีคำนึงการวิจัย คือ ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการอยู่ในระดับดี/ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นอย่างไร วิธีการเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ดำเนินการไปพร้อมกัน หลังจากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาเปรียบเทียบ ความเหมือนและความแตกต่างแล้วสรุปตีความตอบปัญหาการวิจัยร่วมกัน ในลักษณะส่งเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกัน รูปแบบการวิจัยแบบสามส้า แบ่งเป็น 3 รูปแบบย่อย ได้แก่ 1) แบบการแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ (Data Transformation Model : Transforming QUAL Data into QUAN) 2) แบบการตรวจสอบความตรงของข้อมูลเชิงปริมาณ (Validating Quantitative Data Model) และ 3) แบบพหุระดับ (Convergence Model) ทั้ง 3 รูปแบบ มีลักษณะของการผสมวิธีต่างกันแต่มีลักษณะร่วมเหมือนกันคือ เป็นแบบแผนที่ให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการทั้งสองเท่าเทียมกัน ดำเนินการวิจัยไปพร้อม ๆ กัน ศึกษาหาคำตอบในประเดิมที่ต่างกัน แต่อย่างไรก็ได้ปัญหาวิจัยเดียวกันและนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปตีความร่วมกันในลักษณะส่งเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยเชิงคุณภาพจะมีการหาความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (Trust-worthiness) ด้วยวิธีการตรวจสอบสามส้า (Triangulation) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามส้าด้วยข้อมูล (Data Sources Triangulation) 2) การตรวจสอบ สามส้าด้วยนักวิจัย (Investigator Triangulation) 3) การตรวจสอบสามส้าด้วยทฤษฎี (Theory Triangulation) และ 4) การตรวจสอบ สามส้าด้วยวิธีการ (Methodologic Triangulation)

ตัวอย่างการใช้การวิจัยแบบผสมวิธีทางการพยาบาล : รูปแบบการวิจัยแบบสามส้า

ศิริพร จิรวัฒน์กุล และคณะ (2554) วิจัยเรื่อง “ความสุขกับความคิดคงอยู่ในวิชาชีพของพยาบาลไทย” การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายระดับความสุขของพยาบาลวิชาชีพในประเทศไทย และระบุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขและความคิดคงอยู่ในวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ วิธีการวิจัยใช้แบบผสมโดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม 2554 ในส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรฐาน Thai Happiness Indicators 15 ได้รับแบบสอบถามกลับจำนวน 3,219 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแยกแจงความถี่ร้อยละ และ 95% เชื่อมั่น Odds Ratio และ Logistic Regression ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นพยาบาลวิชาชีพที่เลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจง ในจังหวัดเชียงใหม่ขอนแก่น ชลบุรี กรุงเทพและสงขลา เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจนข้อมูลอิ่มตัวที่จำนวน 518 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์แก่นสาระข้อค้นพบของส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ความสุขเกิดจากใจรักในวิชาชีพและการช่วยผู้ป่วยและประชาชนเสมอว่า “ได้ทำบุญทุกวันจากการให้การพยาบาล” และอุดมการณ์ของที่หล่อหลอมจิตวิญญาณของพยาบาลให้เข้มแข็งสามารถอยู่ในวิชาชีพนี้ได้แม้ว่าส่วนใหญ่ไม่มีความสุขในการทำงาน ผลการสำรวจพบว่าร้อยละ 65 ของพยาบาลมีค่าคะแนนความสุขในระดับต่ำกว่าค่าทั่วไป มีปัจจัย 7 ด้านที่มีความสัมพันธ์กับความสุข

และความคิดคงอยู่ในวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือ ด้านความปลอดภัย ความรุนแรง สวัสดิการ ความก้าวหน้า อำนาจต่อรอง การยอมรับ และบรรยายกาศในการทำงาน จะเห็นได้ว่าการนำเสนอผลการวิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ เปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากทั้งสองวิธี

2. รูปแบบการวิจัยแบบเชิงอธิบาย (Explanatory Design)

เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงผังงานวิธีที่มีลักษณะการดำเนินงานวิจัยสองระยะโดยเริ่มต้นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณก่อนเสมอ แล้วใช้ผลการวิจัยที่ได้เพื่อพิจารณาตัดเลือกประเด็นปัญหา และผู้ให้ข้อมูล ในการดำเนินงานวิจัย ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป วัตถุประสงค์ของรูปแบบการศึกษานี้ เชื่อว่าข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยอธิบายข้อมูลเชิงปริมาณรูปแบบการวิจัยแบบเชิงอธิบาย แบ่งเป็น 2 รูปแบบย่อย ได้แก่ 1) แบบติดตาม (Follow up Explanation model (QUAN Emphasized)) และ 2) แบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย (Participant Selection Model : QUAL Emphasized) (สามารถอ่านรูปแบบการวิจัยผังงานวิธีเพื่อทำความเข้าใจเพิ่มจากหนังสือ รัตนะ บัวสนธิ. วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555 หน้า 77-124)

ตัวอย่างการใช้การวิจัยผังงานวิธีทางการพยาบาล : รูปแบบการวิจัยแบบเชิงอธิบาย

งานวิจัยของครรชาติ เมื่อปี 2554 เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบการผลิตพยาบาล วิชาชีพของกระทรวงสาธารณสุข” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้วิธีการเชิงปริมาณเป็นหลัก และได้เสริมด้วยวิธีการเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างจำนวน 318 คน คืออาจารย์พยาบาล ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพยาบาลทุกแห่ง ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกกระทรวงสาธารณสุข และการสนทนากลุ่มกับผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มละ 7-8 คน 4 ภาคจำนวน 32 คน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยสถิติ LSD และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มใช้เคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างและระบบการบริหารงาน การปฏิรูประบบราชการและการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ คุณลักษณะของพยาบาลวิชาชีพที่พึงประสงค์ การพัฒนาพยาบาลวิชาชีพ และการบริหารจัดการระบบการผลิตพยาบาลวิชาชีพในปัจจุบัน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ดังนั้นการเลือกใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีรูปแบบใด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการพิจารณาคำนึงของการวิจัย ซึ่งคำนึงของการวิจัยจะนำมาสู่การพิจารณาเลือกรูปแบบของวิธีการศึกษาวิจัย นอกจากนี้ในการตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีการใดนั้น ยังต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ เช่น ระยะเวลาที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูล (Timing Decision) การให้น้ำหนักความสำคัญที่เท่ากันหรือไม่เท่ากันของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Weight Decision) รวมถึงต้องพิจารณาการรวมข้อมูลสองชุดเข้าด้วยกัน (Mixing Decision) (Craswell and Plano Clark 2007: 198)

สรุป

การทำวิจัยโดยใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพแบบใดแบบหนึ่งอาจไม่สามารถให้คำตอบทางการวิจัยที่เป็นทั้งความครอบคลุมพร้อมกับความละเอียดได้กับนักวิชาการสมัยใหม่โดยเฉพาะในสาขาวิชาการพยาบาลได้มีการใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีมากขึ้นซึ่งมีการแสวงหาเทคนิควิธีการต่างๆมาเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ การวิจัยในแต่ละเรื่อง ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณมักจะลงด้วยการสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ทดสอบขณะที่ การวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมักจะลงด้วยคำตอบที่เป็นแนวโน้มหรือข้อเสนอสมมุติฐานที่ต้องการทดสอบต่อไปแนวทาง ดังกล่าววิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจะมีลักษณะของการเสริมเติมในกระบวนการวิจัยซึ่งกันและกันได้ผลวิจัย ที่น่าเชื่อถือ ในปัจจุบันการวิจัยแบบผสมผสานวิธีมีการนำมายใช้ในการวิจัยทางสุขภาพสาขาวิชาการพยาบาลมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มแนวคิดปฏิฐานนิยมและกลุ่มแนวคิดประภูมิการณ์นิยมที่ต้องใช้ทั้งสองวิธีในการตอบคำถามการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตสุขภาพและพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งวิธีเดียวไม่สามารถตอบคำถามได้สมบูรณ์ชัดเจน ฉะนั้นนักวิจัยจึงควรศึกษาและ สร้างความเข้าใจในวิธีการที่ถูกต้องก่อนการนำการวิจัยแบบผสมผสานวิธีไปใช้ในการวิจัย ซึ่งวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธีนี้ เป็นวิธีการที่มีประโยชน์ สร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยทำให้งานวิจัยมีคุณค่ามากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สามารถ จะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นครชาติ เพื่อนปฐม. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบการผลิตพยาบาลวิชาชีพของกระทรวงสาธารณสุข,” วารสารสภามนุบุคคล. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 12,1 (มกราคม 2554) : 22-29.

รัตนะ บัวสนธิ. วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

ศิริพร จิรวัฒน์กุล และคนอื่น ๆ. “ความสุขกับความคงอยู่ของวิชาชีพพยาบาล,” วารสารสภากาชาดไทย 27,4 (2555): 26-42.

Creswell, J. W. *Research Design : Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 2nd ed. Thousand Oaks: Sage, 2003.

Creswell, J. W., and V. L. Plano Clark. *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks: Sage, 2007.

Datta , L. *Paradigm Wars: A Basis for Peaceful Coexistence and Beyond*. In C. S. Reichardt & S. F. Rallis (Eds.), *The Qualitative-Quantitative Debate : New perspectives*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1994.

Tashakkori, A. and C. Teddlie. *Mixed Methodology Combining Qualitative and Quantitative Approaches*. Thousand Oaks: Sage, 1998.

Morse J. M. "Approaches to Qualitative-Quantitative Methodology Gical Triangulation,"

Nursing Research. 1, 4(January-February 2001): 113-118.

Plano Clark V. L. "Cross-disciplinary Analysis of the Use of Mixed Methods," **Physics Education Research.** 39(Spring 2005): 117-128.

Polit and Hungler. "Qualitative Research and the Generalizability Question : Standing Firm with Proteus," **The Qualitative Report.** 4, 3(March 2000): 645.